

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ**Before** ਏ.ਐਨ. ਗਰੇਵਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ.ਜੇ.**ਸਿਵ ਦਿਆਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।****ਬਨਾਮ****ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।****1961 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1535**

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ (1954 ਦਾ XLIV)—ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਤੇ 24—ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛੱਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ—ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ—ਜਿਵੇਂ ਮੌਰਗੇਜ—ਕੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਮਾਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ—ਕੀ ਅਲਾਟੀ ਦੀ ਗਿਰਵੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਧਿਕਾਰੀ—ਕੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਗਿਰਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

(ਪ੍ਰਤੀ ਗਰੇਵਰ, ਜੇ.) - ਕਿ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼, ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਨਦ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਜੇਕਰ ਇਹ "ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤ" ਹੋਵੇ। ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਡੇਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤਾ. ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਅਫਸਰ ਅਜਿਹੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਮਲਕੀਅਤ ਸੰਦ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ

ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼

-2-

ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 24(1) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਸਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਅਨੁਭਾਗ।

(ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ.)।—ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਦਬਦਬਾ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦੇਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਕਾਇਆ ਗਿਰਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ। ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸਥਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18 ਨਵੰਬਰ, 1963 ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਨ. ਗਰੇਵਰ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 8 ਮਈ 1964 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ.

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 1961 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ, ਹੁਕਮ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰੂਪ ਚੰਦ ਅਤੇ ਐਸ ਸੀ ਚੌਧਰੀ, ਵਕੀਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ।

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਰੰਗ, ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਰਡਰ

ਗਰੇਵਰ, ਜੇ.-ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ, ਜੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ., ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 (ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਉੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ।

ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜ਼ਾ ਖੇੜੀ, ਤਹਿਸੀਲ ਝੱਜਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 32 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 15 ਯੂਨਿਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1945 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੰਸੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੰਤਕਾਲ ਨੰਬਰ 800 8 ਜੂਨ, 1945 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ, ਮਿਤੀ 3 ਜਨਵਰੀ, 1945, ਉਕਤ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਮੁੜ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕੀਮਤ ਰੁਪਏ ਸੀ। 20.000 ਜੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਰੁਪਏ ਸੀ। 600. ਵਿਕਰੇਤਾ ਬੰਸੀ ਧਾਰ ਨੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੰਸੀ ਧਾਰ ਦਾ ਹਲਫ਼ੀਆ

ਬਿਆਨ, ਜੋ ਵੇਚਿਆ ਸੀਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮੌਜ਼ਾ ਅਹਿਮਦ ਮੁਹਾਨਾ (ਅਨੇਕਚਰ "ਡੀ") ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੰਤਕਾਲਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ

-4-

ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਨੁਸੂਚੀ "C" ਨੱਥੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸਥਾਈ ਸਨਾਦ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਲਗਭਗ 8 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ ਐਫ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਰਗੋਜ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 29 ਜੁਲਾਈ, 1961 ਨੂੰ, ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ (ਮੂਲ ਫਾਈਲ ਦਾ ਪੰਨਾ 35) ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

“ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ 3 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, 1961 ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੰਬਰ 800 ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇੰਤਕਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 27 ਜੁਲਾਈ, 1961 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਤੈਅ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਵੀ ਵੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇੰਤਕਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲਾਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੰਤਕਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 15-12-3/4 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 8 ਅਗਸਤ, 1961 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ 8 ਅਗਸਤ, 1961 (ਅਸਲ ਫਾਈਲ ਦਾ ਪੰਨਾ 37) ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਈਕਲੋਸਟਾਇਲ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ.ਐਮ. ਟੰਡਨ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਟੰਡਨ ਨੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਅਤੇ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12 ਯੂਨਿਟਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਪਰੋਕਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਦੀ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕਰਨ। 450 ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਦੀ ਰਕਮ 7,108.60 nP. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ 8 ਅਗਸਤ, 1961 ਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਐਕਸ-ਪਾਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਇੱਕ

-5-

ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ (ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਅਨੁਬੰਧ “ਏ” ਹੈ), ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“ਮੈਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਨੰਬਰ 800 ਦੀ ਨਕਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਸਿਰਫ 1000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲਈ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। 600. ਖਾਤੇ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਤਕਾਲ ਨੰਬਰ 800 ਦੀ ਕਾਪੀ (ਇਹ ਇੰਤਕਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ) ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਰਿਟਾਇੰਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ”

ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ 8 ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਾ ਰਕਬਾ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਖੇਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਖੇਤਰ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁਣ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪੈਰਾ 7 ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: -

"ਇਸ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1744 ਆਫ਼ 1961 ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1962 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।"

ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ

-6-

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁ. 7,108.60 nP. ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਜੋਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਪ ਸਕੱਤਰ, ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ, ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸਦੀ ਕਾਪੀ ਆਰ. VIII ਹੈ। ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਭਾਗ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਗਿਰਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। , ਉਸਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 450 (ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਜਾਹ) ਪ੍ਰਤੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ***** ਜੇਕਰ ਅਲਾਟੀ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਕੱਟ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। "

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਗਿਰਵੀਨਾਮਾ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਗੇ ਗਏ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ 8 ਜੁਲਾਈ, 1949 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਉਜਾੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਈਸਟ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਯੂਨੀਅਨ, ਮਿਤੀ 23 ਜੁਲਾਈ, 1949, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਪੂਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਪਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਿਹਿਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,

-7-

ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਸੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਐਕਵਾਇਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 13 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਨਿਯਮ, 1955 ਦਾ ਅਧਿਆਏ X, ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 71 ਉਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਲਾਟੀ ਨੂੰ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 72 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਲਾਟੀ ਕੋਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ, ਨਿਯਮ 71 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਲਾਟੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਏਜੰਟ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ। , ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਲਾਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬਕਾਇਆ ਜਨਤਕ ਬਕਾਇਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਸਥਾਈ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਦ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਝੂਠੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੱਥ, ਉਹ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅਲਾਟੀ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ

ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤ੍ਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 74 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਟੇਡੀਅਨ, ਨਿਗਰਾਨ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨ ਜਨਰਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਲੰਬਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਲਾਟੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

-8-

ਹੁਣ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 32 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 15 ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਸਥਾਈ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਅਨੁਬੰਧ “ਬੀ” ਉਸ ਸਨਦ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਮਿਤੀ 11 ਦਸੰਬਰ, 1955 ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਕਾਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਨਦ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਲਾਕਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗਿਰਵੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਰਕਬਾ ਕੱਟਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ ਅਰਧ-ਅਨੁਸਾਰ- ਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਕੀਮ, ਜੋ ਤਰਲੇਕ ਸਿੰਘ, ਵਿਸਥਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਪੰਨਾ 72-73 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਗਿਰਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤ੍ਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ

ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

-9-

ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰ ਭਰਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੇ. ਸਿੱਖਿਅਤ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਸ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹਦੀ ਨੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬੇਰੋਕ ਹਨ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1) ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਜ਼ਮੀਨਾਂ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (2)। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਨਦ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਨਦ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਗਰਾਂਟ ਸਥਾਈ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਨਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ-

“ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਆਪਣੀ ਸੇਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ

ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਦਰਅਸਲ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਜਾਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ, ਜੇ., ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਨੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ

-10-

ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਨਦ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1962 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ (ਆਈ 960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1744), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜੱਜ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ-ਨੋਟਸ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਨਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਧਾਰਾ 19, 24(1) ਅਤੇ ਨਿਯਮ 103(ਡੀ) ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਲਾਟੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਧਾਰਾ 24(1) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਸ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। "ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ

ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਜੋ ਸਾਲ 1955 ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 72(5) ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤ੍ਰਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਸੀ, ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਦ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ* ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ

-11-

ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਰਡਰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 24(1) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਭਾਵ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਂ ਆਪਹੁਦਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 1961 ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 600, ਮੋਰਟਗੇਜ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾਤੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ 15 ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਇੰਤਕਾਲ ਦੀ ਕਾਪੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਤਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼, ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਮਾਲਕੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਲ 1955 ਵਿੱਚ 32 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 15 ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖੇਤਰ ਨਿਯਮ 72 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਫ਼

-12-

ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਧਾਰਾ 24(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਮੁਸਲਿਮ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਰਟਗੇਜ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿ ਸਹੀ ਮਾਰਗੋਜ ਰਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਗਿਣੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। 450 ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ 8 ਅਗਸਤ, 1961 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪਾਰਟ ਆਰਡਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ., ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 11 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, 8 ਅਗਸਤ, 1961 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤਰ ਜੋ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੈਰਗੇਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੀ ਗਈ ਗਿਰਵੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਵਿਭਾਗੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਅਸਲ ਰਕਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿਭਾਗੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਇਕਸਾਰ ਦਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਦਾ ਰੇਟ ਹੈ। ਨਿਯਮ 56 ਵਿੱਚ 450 ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਨੂੰ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ 69 ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਬੱਚਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਨਿਯਮ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗੀ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ

-13-

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹਦੀ ਨੇ ਇਸ ਸੁਚੱਜੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਵਿਭਾਗੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਯਮ 102 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਕਾਰਨ ਘਟ ਜਾਣਗੇ। ਨਿਯਮ 102 (ਡੀ) ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਝਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਨਿਯਮ 102 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਸਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (1960 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1228, 16 ਮਈ, 1961 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ, ਨਦਰਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ (ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1220) ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। 1960, 3 ਅਗਸਤ, 1961 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਜੇਤਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1043 of 1960, 12 ਸਤੰਬਰ 1961 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਠਾਕਰ ਜੈਸ਼ੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (31 ਅਤੇ) ਮੇਜਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਨਿਗਰਾਨ, ਇਵੈਕੁਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ (4 ਵੀ. ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮ 72 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਰਗੋਜ਼ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਨਿਯਮ 102 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ। ਇਹ ਧਾਰਾ 24(11) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ

-14-

ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ -ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ, ਗਰੇਵਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਕਮ, ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ, 1961, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਪੰਨਾ 5 'ਤੇ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। :-

“ਇਹ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮੇਦੀ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਦਿਆਲ, ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਐਚ.ਬੀ. 4, ਤਹਿਸੀਲ ਝੱਜਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਹਤਕ ਵਿੱਚ 4 ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਮੀਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੇ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਇਹ ਆਰਡਰ ਇੱਕ ਸਾਈਕਲੋਸਟਾਇਲ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ

-15-

ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਿਰਵੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12½ ਇਕਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ? ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਡਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। 15 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਅਤੇ 12-3/4 ਯੂਨਿਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਨੈਰਮੇਨੈਂਟ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ

ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਕਮ ਕਿੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਇਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸਿਰਫ ਰੁਪਏ ਸੀ। 600. ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ .ਇਕਮਾਤਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇੰਤਕਾਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਾਪੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਬੰਧਤ ਜਮ੍ਹਾਂਬੰਦੀ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ

-16-

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀਨਾਮਾ ਵੱਧ ਰਕਮ ਲਈ ਸੀ। . ਨਾ ਤਾਂ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਰਕਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਮੌਰਗੇਜ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ। ਜੇਕਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਮੋਰਟਗੇਜ-ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੀ ਰਕਮ, ਜਿਸਦਾ ਸੰਦਰਭ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੰ. RI/49147-64, ਮਿਤੀ 20 ਨਵੰਬਰ, 1959, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ 5, ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਆਰ. VIII ਮਾਰਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ

ਬੈਠ ਕੇ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ, ਗਰੇਵਰ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ "ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 450 (ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਜਾਹ) ਪ੍ਰਤੀ ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੇਲਡਿੰਗ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕੈਟਾਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਅਸਮਰਥਿਤ ਹੈ, 1954, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਸ: ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (3)। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ

-17-

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਤੇ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ., ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ (ਸਿਵਲ) ਦੇ ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 1744 ਆਫ਼ 1960, 10 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ 1962)।

ਉਸ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ; ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਪ ਸਕੱਤਰ, ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਮਿਤੀ 20 ਨਵੰਬਰ, 1959 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਿਭਾਗੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੇ 19 ਅਤੇ 24(1), ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯਮ 102, ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਖਵੀਂ ਸੀ। ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (1) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹਾਦੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਲੈਂਡਜ਼), ਪੰਜਾਬ (2) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ।, ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਹੁਕਮ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਅਧੀਨ ਕਈ ਵਿਸਥਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਪਰਟੂਮਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੈਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (6) ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਿਆ ਸਵਾਲ ਪੀ.ਜੀ. ਪੰਡਿਤ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ: -

-18-

“ਸਵਾਲ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਟੂਮਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੈਪੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜੇਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। .

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿੱਤਾ:-

"ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ;"

ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ, ਜੇ., ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ, ਪਰ ਬੈਂਚ ਦੇ ਤੀਜੇ ਮੈਂਬਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਨੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੰਨਦ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਆਦਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਅਤੇ

ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਲਕੀਅਤ ਸੰਦ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਕਾਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਨਦ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਨਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਅਤੇ 24, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸੰਬੰਧਿਤ

-19-

ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖੇ:

- (i) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਪਣੀ ਸੇਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇਦਾਰ, ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (ii) ਸਨਦ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਸਥਾਈ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਕਿ ਸਨਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
- (iii) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਸਨਦ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਫੈਸਲਾ ਖੁਦ ਗਲਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕੀ ਨਿਬੇੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਨਦ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਮੁੱਖ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਜੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ। ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ 450 ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਕਾਇਆ ਗਿਰਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ। ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਦੁਲਟ, ਜੇ.; ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਿਆ: -

“ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ; ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੇ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਮਕਾਨ

-20-

ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 102 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਯਮ 'ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ' ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹਾਦੀ ਨੇ ਚੀਫ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਿਸੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੁਆਇੰਟ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ

ਮੌਰਗੋਜ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ; ਜੇ ਤਰਲੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੈਂਡ ਰੀਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਪੰਨਾ 73 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ:-

“(3) ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਗਿਰਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਯੋਜਨਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਯੋਜਨਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ

-21-

ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਯੋਗ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 102 ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਿਆਇਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 450 ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਅੰਤਰ-ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਮੌਰਗੋਜ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਉਜਾੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 24(1), ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮਾਲਕੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਅਲਾਟਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ "ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ" ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਸੀ।

-22-

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Govinder Singh

TRANSLATOR

